

Ombruk gir bedre tannhelse i Ukraina

De har reddet tannhelsen til mange ofre etter Tsjernobyl-katastrofen. I mai var personell fra tannklinikken i Korosten, Ukraina på en ukes besøk i Arendal, der mye av utstyret deres kommer fra. Blant annet er den gamle fylkestannklinikken demontert og installert på klinikken i Korosten som ligger syv mil fra Tsjernobyl.

Det handler om å ta vare på ting som andre kan bruke. Jeg har samlet brukt utstyr fra tannlegene, sier Ragnar Kirkedam, pensjonert tanntekniker fra Arendal. Det er 15 år siden han kom med i prosjektet. Gjestebesøket er et jubileumstreff for etableringen av klinikken, og et kursopplegg for gjestene fra Ukraina. I løpet av en uke besøkte de flere tannklinikker, både offentlige og private. De fikk et besøk på Tannhelsetjenestens kompetansesenter Sør (TKS) og avsluttet med generalforsamling i den lokale tannlegeforeningen. En båttur i skjærgården og gudstjeneste hørte også med. Gruppen på ti personer fra Ukraina

besto av fire tannleger og en tekniker, de øvrige var tannpleiere og sekretærer. Alle jobber på en klinikk ved bibelskolen som er opprettet av norske og svenske menigheter. I løpet av uken håpet Kirkedam at noen ville engasjere seg i prosjektet.

– Det er ikke mye som kreves, en fadderforening, en kontaktgruppe, noe sånt, sier 72-åringen som hverken har PC eller andre moderne kommunikasjonsmidler å hjelpe seg med.

– Prosjektet er en form for gjenbruk. Her i landet mangler vi et system for innsamling, lagring og transport av kassert tannhelseutstyr. Det er masse som kan gjøres, men ingen ting blir gjort. Vi trenger noen som kan ta fatt i dette. Jeg tror det finnes noen, sier Kirkedam optimistisk.

Hjelpen betyr alt

– Vi ønsker først og fremst å treffe nye mennesker, tannleger. Vi vil gjerne lære mer, opprette kontakter og samarbeide videre. Vi ønsker å bli flinkere, for dere er mye lenger fremme innen tannhelse her enn i Ukraina, sier Vita

Lysyuk (36), tannlege og leder av den private tannklinikken i Korosten.

– Hjelpen vi har fått har betydd alt. Uten den ville vi ikke hatt klinikken vår. Den første tannlegestolen kom fra Arendal for 15 år siden. Utstyret fra Norge var det første i byen vår. Vi har nå seks stoler og har skaffet jobb for 13 personer. Arbeidsplasser er veldig viktig. Vi har mange pasienter, de står i kø. Vi har også åpnet et laboratorium. Hjelpen fra Arendal er hjelp til hele byen vår, sier Vita. Hun forteller at det er mye sykdom i Korosten, mye som også påvirker tennene. Korosten har mange kreftpasienter etter Tsjernobyl-katastrofen i 1986.

Barns tannhelse

Vita og hennes medarbeidere blir tatt imot ved Tannhelsetjenesten i Aust-Agder fylkeskommune på Maxis kjøpesenter i Arendal av Anne Birgit Vintermyr, tannlege og leder av Fylkestannhelsetjenesten. Hun kjenner de fleste gjestene, hun har vært på besøk i Korosten og kjenner forholdene der. Og ikke nok med det, klinikken har en

Anne Birgit Vintermyr, leder av tannhelsetjenesten i Aust-Agder fylkeskommune ønsker Vita velkommen.

Ragnar Kirkedam (t.v.) og Nils Kirkedam er fattere og sterkt engasjert i tannhelseprosjektet.

De ukrainske gjestene samlet til gruppebilde.

tannlege som snakker russisk: Alona Rahanskhaya. Det er gull verdt for de ukrainske gjestene som har tusen spørsmål om alt det de ser og opplever i de flotte lokalene der veggene blant annet er prydet med bilder av Karius og Baktus. Det er spesielt barns tannhelse som opptar de unge tannlegene fra Ukraina. De får en orientering av klinikk-sjef Vigdis H. Strat som kan fortelle at de er 16 ansatte, deriblant 4,2 tannleger, på denne klinikken som er den største av 16 fylkestannklinikker

i Aust-Agder, hvorav to i Arendal. Det var overskuddsutstyr fra den gamle klinikken på Malmbrygga som ble sendt til Ukraina.

– Dette rører meg virkelig. Det har vært et eventyr takket være Aust-Agder fylke, sier Beint Hansen som sammen med Ragnar Kirkedam har fulgt prosjektet i Ukraina fra fødselen. Hansen foreller at to teknikere fra Mandal dro til Korosten for å montere utstyret, og penger er skaffet bl.a via Operasjon Dagsverk i Rogaland. Mange gode hjel-

pere har bidradd til en bedre tannhelse i Korosten.

Kjeveortopedi

Tannhelsetjenestens Kompetansesenter Sør, TKS, var neste post på det omfattende faglige programmet. Her ble ukrainerne tatt imot av daglig leder Carl Jakob Hansen som fortalte om senteret som ligger i underetasjen på Sørlandets Sykehus Arendal. Det eies av fem fylkeskommuner: Aust-Agder, Vest-Agder, Telemark, Vestfold og Bus-

kerud med til sammen 952 162 innbyggere, og er et eget firma. Senterets viktigste oppgaver er forskning og spesialutdanning.

Så kom kjeveortoped Nils Kirkedam (70) farende inn i lokalet på sparkesykkel. Han er fetter av Ragnar Kirkedam og har vært med på å starte klinikken i Korosten for 15 år siden, og har bidradd med råd og dåd siden den gang.

– Det har vært spennende å få følge klinikken i Korosten som jeg har et nært og varmt forhold til, sa Nils Kirkedam før han presenterte en pasient som han har fulgt i åtte år, fra hun var 10 til hun nå er 18 år gammel. Hun hadde et lite underbitt som vokste seg større og større. Kjeveortopedene fortalte engasjert om behandlingen. Det ble en stor

opplevelse å møte den unge jenta som kvitterte med et vakkert smil.

– Det er veldig langt fra slik det er i Ukraina, kommenterte tannlegene som fulgte nøye med i alt som ble sagt og gjort. Også kjeveortoped dr. Matthias Møller demonstrerte et kasus for de engasjerte gjestene. En ung jente lot seg villig studere og fotografere mens Møller jobbet i munnen hennes.

Familie som tenner på tenner

Mange medlemmer av familien Kirkedam interesserer seg for tannhelse. Pensjonert tanntekniker Ragnar har fungert som døråpner for ukrainerne i Arendals tannlegemiljø. Alle kjenner Ragnar Kirkedam, og opptil flere er i familie med ham. Etter besøket hos

den engasjerte tannortoped Nils Kirkedam gikk turen til tannlege Jan Kirkedam, sønn av Ragnar. Jan er tannlege av den moderne sorten.

– Jeg pleier å si at A1-klinikken er en helt vanlig tannklinikk som driver med høyteknologi, sier Jan. Han demonstrerer det nyeste nye for sine ukrainske kolleger som bare kan drømme om tilsvarende teknologisk utstyr. Han viser dem blant annet litt om digital produksjon av kroner med 3D-design og robotproduksjon. De siste 15 årene har han bare jobbet med høyteknologi og reist jorda rundt for å holde kurs. Denne ettermiddagen ble det en demonstrasjon av utstyret og en omvisning i klinikken som er stappfull av moderne teknologi.

Kjeveortoped dr. Matthias Møller demonstrerer hvordan han jobber med en ung pasient.

Tannlege Jan Kirkedam deomstrerer bruken av 3D-scanning.

Tror på fremtiden

– Det har vært en super uke. Vi har fått mye informasjon og møtt mange hyggelige mennesker», sier Vita på slutten av den travle uken i Arendal. Hun mener de kan få god bruk for hva de har sett og opplevd.

– Dere blir ikke motløse av å se så mye moderne utstyr som dere ikke har?

– Nei, det stimulerer oss til å lære enda mer. Jeg tror at det skal gå fint i fremtiden, sier den unge tannlegen. Hun er glad for at de har fått mange gode kontakter, og håper på samarbeid. Kolleger på den nye klinikken på Malmbygga kommer kanskje på besøk neste år, forteller hun.

Og med det har kanskje hjelpearbeideren Ragnar Kirkedam også fått det han har ønsket seg som ett av resultatene av denne uken?

Tekst og foto: Bjørg Bøe